

Oponentský posudek diplomové práce Bc. Kateřiny Synkové Prezentace číslovek ve výuce češtiny pro cizince

Diplomová práce představuje prezentaci číslovek ve výuce češtiny pro cizince v dobře promyšlených krocích – teoretická část se nejprve věnuje porovnání prezentace číslovek v mluvnických pracích určených rodilým mluvčím a pracích určených studentům cizincům. Současně s těmito poznatky prezentuje také problematické aspekty fonetické stránky číslovek. Poté jsou popsány číslovky a související gramatické jevy na jednotlivých úrovních Společného evropského referenčního rámce (SERR). Praktická část práce přináší za prvé analýzu prezentace číslovek ve vybraných učebnicích češtiny jako cizího jazyka: všímá si výkladu i cvičení a do analýzy zahrnuje i pracovní sešity, pokud k dané učebnici existují. Za druhé obsahuje tato část analýzu korpusových příkladů užití číslovek studenty cizinci (užití je korpus CzeSL-SGT). Na základě všech poznatků v práci shromážděných jsou poté navrženy tři pracovní listy (80–90 minut, 90 minut, 70 minut) určené pro úroveň A1, které usilují a) o vhodnou prezentaci číslovek a s nimi spojených problematických jevů, b) o propojení užívání číslovek s přirozenými komunikačními situacemi, c) o rovnoměrný rozvoj všech řečových dovedností (psaní, čtení, poslech, mluvení) i gramatického povědomí.

Část práce shrnující prezentaci českých číslovek v mluvnicích dobře redukuje problematiku na relevantní aspekty. Je stručná a informativní. V části 1.4.1 o deklinaci číslovek ale obsahuje zarážející množství matoucích informací. Na s. 18 se vyskytuje tvrzení, že pouze tvary *sto*, *tisíc* a *miliarda* vyjadřují jmenný rod a že většina deklinačních tvarů je shodná s plurálovými tvary vzoru *kost* (místo *tvary* mělo být uvedeno *číslovky*, místo *jmenný rod* mělo být asi uvedeno *rod substantivního typu*, u tvrzení o deklinaci podle vzoru *kost* chybí jasný koreferenční odkaz, kterých číslovek se to týká). Na s. 19 se dále tvrdí, že jméno počítaného předmětu má po číslovkách skládajících se z desítek a číslovek *dvě*, *tři*, *čtyři* typu *dvacet dva* tvar NOM.PL, po číslovkách jako *pět* a číslovkách typu *dvaadvacet* se vyskytuje GEN.PL, ale neříká se, v jakém tvaru musí být daná číslovka (NOM.PL platí jen pro NOM číslovek, GEN.PL jen pro NOM, GEN a ACC (a VOC) číslovky), a navíc se opomíjí možnost spojování typu *dvacet dva mužů*, tedy GEN.PL po NOM číslovky. Zda se informace o tvaru číslovky měla do textu dostat větou „V těchto konstrukcích má číslovka nominativní tvar.“, nelze z textu poznat, a navíc i toto tvrzení je zavádějící (není jasné, jaká číslovka a v jaké konstrukci se myslí, a implikuje se, že české číslovky mají ve spojení se jménem počítaného předmětu jen NOM). Na s. 20 není jasné, o které z uvedených číslovek se mluví, když se říká, že skloňuje podle vzoru *město*.

Části týkající se SERR a číslovek ve výuce češtiny jako cizího jazyka obecně jsou adekvátně informativní, vhodně problematiku redukuje a zhušťují. Na s. 35 se opět vyskytuje matoucí informace o deklinaci: Tvrdí se, že *[t]vary četvery a vyšší jsou deklinovány jako tvrdá adjektiva*. (NOM a ACC mají ve skutečnosti deklinaci jmenou substantivní.)

Analýza učebnic je provedena velmi pečlivě a obsáhle, pro přehlednost užívá tabulky pro jednotlivé jevy i jejich procvičování a snaží se nalezené jevy shrnout v textu a opět pomocí tabulek. V této části bych ocenila formulaci autorčina názoru, kterou učebnici pokládá z hlediska prezentace číslovek za nejzdařilejší (říká jen, že se učebnice liší důrazem na určité typy cvičení a při jejich výběru záleží na konkrétní výukové situaci (s. 78)). Tak detailně jako autorka zná danou problematiku málokdo a tento

názor by mohl být čtenářům práce užitečný. Prosim o jeho formulaci při obhajobě. Dílčí poznámky: Na s. 44 se vyskytuje rozpor mezi obsahem tabulek a tvrzením, že analyzovaný díl knihy není zaměřen na cvičení číslovek. Na s. 63 nerozumím tomu, proč autorka tvrdí, že kombinace učebnice a pracovního sešitu nabízí pestrou škálu cvičení, když se o větu dřív dochází k tomu, že ani v jednom z těchto materiálů nejsou cvičení na poslech a mluvní projev. Na s. 69 mi není jasné, v jakém smyslu je to, že problematika je probíraná pouze ve dvou kapitolách, příčinou toho, že jsou typy cvičení vyrovnané (autorka spojuje obě informace spojkou *jelikož*). Na s. 74 se nevhodně užívají pojmy vzorek a reprezentativní: prezentované hodnocení se týká všech cvičení v učebnici, ale tvrdí se, že *počet výskytů nepředstavuje reprezentativní vzorek*.

Stejně jako podrobnou analýzu učebnic oceňuji také provedenou korpusovou analýzu, jejíž výsledky jsou prezentovány pomocí příkladů a shrnujících tabulek. K analýze mám několik poznámek: U jevů, které vybraný korpus obsahoval pouze v mizivé míře, se nabízí otázka, proč autorka nevyhledala jev i v korpusech dalších (zvláště když konstatuje, že anotace, kvůli které si vybrala CzeSL-SGT, se nakonec ukázala jako naprosto nespolehlivá). Chápu ale, že práci bylo potřeba udržet v realizovatelných mezích. Dále by mi přišlo užitečné nějak propojit informace z korpusu a učebnic – pokusit se ukázat, jak mohou chyby souviset s jevy probíranými nebo neprobranými v učebnicích. I když pro takovou informaci zřejmě korpus neposkytuje žádnou oporu, bylo by pro čtenáře velmi zajímavé seznámit se s názorem autorky, která učebnice v tomto ohledu detailně zná. U Tabulky 76 a všech dalších stejného typu mi chybělo vysvětlení zkratk užívaných pro jednotlivé chyby. Na s. 84 je opět zavádějící užití pojmů vzorek a reprezentativní – jsou popisovány všechny případy, které se v korpusu vyskytly, jen jich je málo (bylo by asi vhodnější říci, že jich je málo pro zobecnění na celou populaci studentů cizinců). V části 5.12 mi není jasné, proč se hodnotí počet chyb jako neklesající s jazykovou úrovní, když v úrovni B2 klesne na 3,3 % (předchozí úrovně A1 asi 11 %, A2 asi 10%, B1 asi 13 %).

Pracovní listy hodnotím jako velmi zdařilé. Navrhované aktivity jsou pestré a nápadité, neopomínají žádné řečové dovednosti a téměř všechny jsou svázány s každodenními situacemi, a měly by tedy studenty motivovat.

Celá práce je logicky členěna, autorka na vhodných místech uvádí čtenáře do struktury částí a důsledně vše probrané shrnuje. Strukturu práce, její promyšlenost a formulaci dílčích i větších shrnutí vyzdvihují jako nespornou kvalitu práce. Vzhledem k rozsahu textu bych však ocenila, kdyby byl závěr práce obsáhlejší a u všech témat obsahoval nejen jejich tematické představení, ale i základní poznatky, ke kterým práce došla (to se v současné podobě práce vyskytuje pouze u několika témat).

Formulačně je práce většinou vydařená, ale na některých místech zarážejí nevhodné formulace a elipsy: např. *Třetí kritérium se věnuje praktickému procvičování číslovek.* (s. 37), *Malé množství cvičení je zaměřeno na produkci a poslechová cvičení.* (s. 58), *studující mají mezi číslovkami nějaké mezery* (s. 70), *ukazuje tendence o snižující se chybovosti* (s. 84), *[č]íslovka dvakrát na úrovni A1 zaznamenává čtyři tvary, A2 tři nálezy* (s. 92), *[z]de je celkem 63 výskytů z toho 3 chybně a jeden výskyt jsou chyby kombinované* (s. 96, zároveň chybějící interpunkce). Podobně rušivě působí užívání opisného pasiva na místech, která k tomu nejsou vhodná – např. *[v] analýze bude postupováno stejným způsobem; [p]ři přípravě výzkumu bylo vycházeno z doposud zjištěných informací* (s. 79). Dále mnohde ruší spojování vět

bez zřetelného významového vztahu pomocí konektoru *což* (např. s. 13, 35, 79) a nevhodné užívání konektorů vůbec: např. s. 26: *Opět jsou komentovány vybrané jevy, zda patří či nepatří do této úrovně.* (vhodnější: *Opět se komentuje, zda vybrané jevy...*), s. 38: *V tomto důsledku je gramatika i slovní zásoba poměrně redukována.* (zřejmě záměna za *kvůli tomu* nebo *v důsledku toho*), s. 75: *V kontrastu s tímto faktem nejčastější cvičení jsou mluvního charakteru.* (místo konektoru *v kontrastu s tímto faktem* mělo být použito zřejmě *naopak*), s. 91: *Ačkoli výsledky ukazují pro úroveň A1 jediný výskyt, který je špatně, nelze těmto výsledkům přikládat velkou závažnost.* (ačkoli je zřejmě zaměněno s *protože*), s. 93: *Celkový počet chyb je však velmi nízký, než aby mohly být chyby generalizovány.* (standardně *příliš nízký, než aby*).

Typograficky je práce na velmi dobré úrovni. Občas není jasná funkce kurzivy, občas jsou odkazy do poznámek pod čarou (např. s. 36, 79), závorky, uvozovky a spojky, které nepatří do příkladů, chybně v kurzivě (např. s. 15, 25, 32, 33). Místo *x* se užívá chybně *x* (např. s. 15). Překlepy jsou naprosto ojedinělé (s. 19 *sejným*, s. 20 *neměnní*, s. 104 *k době* místo *k sobě*) a pravopisně je práce taktéž vydařená, nejčastějším problémem je chybějící interpunkce (např. s. 17, 52, 55, 96, 99 – všechny nalezené případy viz tištěný exemplář práce předaný autorce při obhajobě).

Celkově práci hodnotím jako odpovídající požadavkům na tento typ prací kladeným, doporučuji ji k obhajobě a navrhuji hodnocení výborně nebo velmi dobře s ohledem na průběh obhajoby.

10. 1. 2019 v Praze

Mgr. Pavlína Synková, Ph.D.